

Al-de

"Wspólnoty chrześcijańskie : grupy życia wspólnego w chrześcijaństwie zachodnim od starożytności do XV wieku", Jerzy Kłoczowski, Kraków 1964 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 4/1, 380-381

1966

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W artykule O. Marciniaka wydaje się przydługi ustęp o więzi Chrystusa z Kościołem (416—420), oraz zbyteczny — po artykule ks. Kraszewskiego — ustęp o udziale Matki Bożej w Chrystusowym dziele Odkupienia (420—426). Natomiast stanowczo jest za mało samej treści odpowiadającej założeniom artykułu, mającego osobno omówić Maryję, jako Matkę Kościoła świętego.

Zaskakująco przykre jest twierdzenie ks. Smoleńca, iż sztuka polska nie brała udziału w całym procesie formowania ikonografii maryjnej (488). Autor — okazuje się — nie zna rozprawy ks. Pasierba drukowanej w naszym czasopiśmie w 1963 r. syntetycznie wiążącej sztukę w Polsce ze sztuką zagraniczną i wykazującej wzajemne wpływy.

Artykuł Stefana Sawickiego w doskonałej literacko formie ukazuje „*dzieje poetyckich ukształowań motywu Matki Bożej oraz ich związek z przemianami zachodzącymi w poezji i w innych szeregach kulturowych*” (515).

Całe dzieło ze względu na różnorodną tematykę, najczęściej gruntownie opracowywaną, stanowi dla kapłanów nie tylko konieczne uzupełnienie wiadomości z zakresu mariologii, ale też jest nieodzowną pomocą w przygotowywaniu konferencji i nauk dla zakonnic i różnych grup elitarnych.

Al-de

Jerzy Kłoczowski: Wspólnoty chrześcijańskie. Grupy życia wspólnego w chrześcijaństwie zachodnim od starożytności do XV wieku. Kraków 1964, str. 555.

Autor w 13 rozdziałach przechodzi od pierwszej gminy chrześcijańskiej noszącej charakter społeczny poprzez początki życia mniszego na Wschodzie i Zachodzie i rozwój bractw, klasztorów żeńskich oraz zakonów zajmujących się z powołania duszpasterstwem aż do dezintegracji grup życia wspólnego i poszukiwania nowych dróg. Całość przekazana w formie jak najbardziej przystępnej ujawnia dużą erudycję autora i głębokie przemyślenie omawianych zagadnień. Kłoczowski ukazuje wzajemne wpływanie środowisk chrześcijańskich na powstawanie poszczególnych grup życia wspólnego i oddziaływanie ich na przekształcanie tychże środowisk. Czytelnik z dzieła tego dowiaduje się o różnych tendencjach zakonnych: od ujęcia eschatologicznego ideału do sakralizacji świata, od usuwania się jak najbardziej od świata do jak najbardziej świadomej reformy całego chrześcijaństwa. Rozumie się, że każda grupa zakonna była koniecznym wynikiem swego czasu i że życie zakonne nie jest w obecnej epoce czcigodnym reliktem przeszłości, ale postulatem na swój sposób przeżywanego chrześcijaństwa i że zwolennicy tej formy życia pragną innymi, niż ludzie świeccy, środkami służyć Bogu i bliźniemu.

Dzieło pisane fachowym językiem nie posiada rażącego gdzie indziej „żargonu teologicznego”. Przeznaczone jest w zasadzie dla wszystkich, ale na pewno ogromną z niego korzyść odniosą teolodzy, historycy i — przede wszystkim — członkowie zakonów i zgromadzeń zakonnych. Aby odciążyć tekst — autor umieszcza bibliografię na końcu (511—522) i skromnie pisze, że podał „*tylko najnowsze, najbardziej podstawowe pozycje... szczególnie ważne rozprawy i artykuły z kilku ostatnich lat, nie wykorzystywane jeszcze na ogół w ujęciach podręcznikowych. Z pozycji w języku polskim i dotyczących Polski... tylko najnowsze prace, których znaczenie wykracza poza sprawy specyficznie polskie*” (511). Nie jest to jednak tylko suche zestawienie bibliograficzne: często kilka wyrazów wstępnych informuje zainteresowanego o wartości i charakterze podanego dzieła. Całość zakończona jest indeksami: osób, geograficznym i rzeczowym.

W tak imponującym dziele gubi się taka drobnostka, jak zaliczenie Tertuliana do członków Kościoła w Aleksandrii (23), czy na innym miejscu (254) przy omawianiu powstawania zakonów żeńskich — brak nawet wzmianki, że wspomniana kongregacja pokutniczego zakonu św. Marii Magdaleny rozwijała się nie tylko w Niemczech, ale również od r. 1320 na Śląsku i tu — po przeniesieniu domu generalnego do Lubania Śląskiego — przetrwała, wprawdzie niemal już na wymarcu, do obecnych czasów.

Al-de

O. Otto od Aniołów karmelita bosy: Duchowość Zakonna według nauki O. Hieronima od św. Jacka (Andrzeja Cyrusa). Studium historyczno-teologiczne. Kraków 1965, XX + 278 ss.

Już sam tytuł cytowanego powyżej dzieła wprawia w zakłopotanie i powoduje nieporozumienia. Według Słownika Języka Polskiego (wyd. PAN, t. II, 418) duchowość jest to „usposobienie, zespół cech psychicznych, psychika”. Autorowi jednak chodzi o coś stanowczo więcej, a mianowicie o treść odpowiadającą łacińskiemu terminowi „*vita spiritualis*” czy francuskiemu — „*spiritualité*”: wiadomo, że O. Hieronim, którym zajmuje się autor, używał łacińskiej nazwy (33), francuski zaś jej odpowiednik jest używany we współczesnej literaturze francuskiej ascetyczno-teologicznej. I tutaj nie oznacza on ani „psychiki” ani (według łacińskiego tłumaczenia) „życia duchowego”, bo to określenie z kolei nie koniecznie jest związane z przeżyciem religijnym i ascetycznym, o które głównie chodzi autorowi i O. Hieronimowi. Wydaje się, że najbardziej odpowiednim określeniem byłoby „życie duchowne”. Ponieważ wszakże „*vita spiritualis*” jest praktykowana nie tylko przez zakonników, ale również przez osoby będące poza zakonami i nie należące do duchowieństwa — wyczerpujący tytuł brzmiałby: „życie udu-